

ПРОЈЕКАТ ЕВРОПСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Стела Филипи Матутиновић*

Универзитетска библиотека “Светозар Марковић”, Београд

Пројекти масовне дигитализације су у току у целом свету. Најпознатији је Google Books, који је започет као пројекат приватне компаније са идејом да се изгради светска дигитална библиотека путем скенирања књига из највећих јавних и универзитетских библиотека. Google није разрешио унапред проблеме у вези са ауторским правима на дигитализоване материјале и покушао је да то реши са представницима носилаца ауторских права у САД. У марту 2011. Окружни суд њујоршког јужног дистрикта САД је одлучио да не одобри споразум између

Гугла и представника носилаца ауторских права, тако да ће то закочити пројекат.

У Европи је приступ другачији. Европска Комисија је прокламовала Дигиталну агенду и започела пројекат Europeana, Европску дигиталну библиотеку са 2 милиона објеката из музеја, архива и библиотека земаља Европске уније. Идеја којом се води Europeana је да се изгради агрегатор који ће омогућавати приступ целокупној европској дигитализованој баштини до 2025. „Дигитализација и онлајн доступност су суштински пут да се осветли културно и научно

*stela@unilib.bg.ac.rs

наслеђе, да се инспирише креирање новог садржаја и да се охрабри појава нових онлајн сервиса. То помаже демократизацији приступа и развоју информационог друштва и економије засноване на знању“ (Европски савет министара приликом успостављања прототипа Еуропеане, у Бриселу, 20. Новембра 2008). Да би постигла тај циљ, Европеани је потребна сарадња из свих европских институција које прикупљају и дигитализују, или планирају да дигитализују, објекте који припадају европској баштини. Друга ствар која је потребна је реформа закона о ауторским правима, јер је данас могуће дигитализовати и поставити у слободан приступ само материјале из јавног домена или оне за које су носиоци ауторских права дозволили да се поставе у отворени приступ.

Европска асоцијација научних библиотека LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche) је у оквиру четвртог позива за ICT PSP Best Practice Network пројекте предложила Европској Комисији пројекат за агрегацију и повећање садржаја Европеане. Пројекат је назван Европске библиотеке (Europeana Libraries) и у оквиру њега ће се прикупити дигитализовани садржаји из 25 истраживачких институција из 11 европских земаља. Координатор пројекта је Краљевска библиотека Холандије у Хагу, научни координатор је председник ЛИБЕР-а Пол Ајрис са Економског универзитета у Лондону, а партнери су научне библиотеке из земаља Европске Уније (Аустрија, Велика Британија, Естонија, Мађарска, Немачка, Португал, Румунија, Шведска, Холандија), Швајцарске и Србије. Биће индексирано 5,168,453 јединица. Најважније за истраживачку заједницу су око 200.000 истраживачких теза и дисертација претраживих у пуном тексту у режиму отвореног приступа, које су индексиране на порталу DART-Europe

и око 370.000 чланака из научних часописа у отвореном приступу, индексираних на порталу DOAJ (Directory of open access journals), али има много више материјала, као на пример све књиге у јавном домену скениране из фонда библиотеке Бодлејана и Баварске државне библиотеке. Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ са Универзитета у Београду је једини партнер из Србије. Библиотека ће дати Европској библиотеци 686 дигитализованих исламских рукописа који се односе углавном на европски део Турске империје и посебну библиотеку Хајнриха Кристенсена (1849-1912) од 150 књига посвећених Александру Великом, претраживу до нивоа пуног текста.

Овај пројекат ће обезбедити Европеани претражив пун текст свих књига, чланака и других текстова библиотека партнера и креираће сервис који ће моћи да се прошири на све научне библиотеке у Европи, почевши од библиотека чланица ЛИБЕР-а и ЦЕРЛ-а (Конзорцијума европских научних библиотека), што значи око 400 библиотека из 40 земаља. Веома значајан део пројекта је стандардизација метаподатака којима се описују дигитални објекти укључени у Европску библиотеку. Тренутно постоје различити системи описа објеката у библиотекама, што отежава њихову агрегацију. У септембру 2011. биће завршен и постављен у отворени приступ приручник за израду стандардизованих метаподатака, припремљен за коришћење за све partnere у пројекту као и за све друге библиотеке, пошто ће бити у режиму слободног коришћења.

Део пројекта су радионице посвећене креирању метаподатака и обезбеђивању претраживости пуног текста у дигиталном облику. Библиотекари из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић“ ће учествовати у радионицама и када се обука

заврши, превешће европски приручник за стандардизацију метаподатака на српски језик и бесплатно га дистрибуирати свим библиотекама у Србији. Надамо се да ће то помоћи библиотекама у Србији да

интензивирају сарадњу са Европеаном и да ће учинити да библиотечке збирке и научна и културна баштина Србије постану видљиве и доступне потенцијалним корисницима из целог света.